

COUNCIL CONSEIL
OF EUROPE DE L'EUROPE

**EUROPEAN CHARTER
FOR REGIONAL OR MINORITY
LANGUAGES**

Explanatory report

**CARTA EUROPEA DE LES LLENGÜES REGIONALS O
MINORITÀRIES**

Informe explicatiu

CATALAN VERSION
UNOFFICIAL TRANSLATION

Carta europea de les llengües regionals o minoritàries

(STE núm. 148)

Informe explicatiu

Introducció

1. Molts països europeus, en determinades zones del seu territori, tenen grups autòctons que parlen una llengua que no és la de la majoria de la població. Això és una conseqüència de processos històrics durant els quals la formació dels estats no es va fer sobre unes bases purament lingüístiques; així, comunitats petites han quedat englobades dins d'unes altres de més grans.

2. La situació demogràfica d'aquestes llengües regionals o minoritàries presenta una gran diversitat, ja que pot oscil·lar des d'uns quants milers de parlants fins a diversos milions; i passa el mateix pel que fa a la legislació i la pràctica dels diferents estats respecte d'aquesta qüestió. Tanmateix, allò que moltes tenen en comú és un grau més o menys alt de precarietat. A més, independentment de la situació en el passat, les amenaces que pesen avui sobre aquestes llengües regionals o minoritàries són conseqüència almenys tant del pes inevitablement estandarditzador de la civilització moderna i, en particular, dels mitjans de comunicació de massa, com de l'hostilitat el seu entorn o d'una política d'assimilació de l'Estat.

3. Des de fa molts anys, diferents òrgans del Consell d'Europa s'han mostrat preocupats per la situació de les llengües regionals o minoritàries. És cert que l'article 14 del Conveni europeu per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals estableix el principi de no-discriminació i condemna, si més no pel que fa als drets i les llibertats garantits pel Conveni, qualsevol discriminació basada especialment en la llengua o la pertinença a una minoria nacional. Tanmateix, malgrat la seva importància, aquesta disposició només crea el dret per a les persones de no ser objecte de discriminació, i no pas una protecció positiva per a les llengües minoritàries i les comunitats que les parlen, tal com ja ho va manifestar l'Assemblea Consultiva l'any 1957 en la seva Resolució 136. El 1961, l'Assemblea Parlamentària demanava, en la Recomanació 285, l'elaboració d'una mesura de protecció complementària al Conveni europeu, per tal de garantir els drets de les minories a la seva pròpia vida cultural, a fer servir la seva pròpia llengua, a obrir les seves pròpies escoles, etc.

4. Finalment, el 1981, s'aproven, d'una banda, la Recomanació 928 de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa relativa als problemes d'educació i de cultura plantejats per les llengües minoritàries i els dialectes a Europa i, d'altra banda, una resolució del Parlament Europeu sobre aquestes mateixes qüestions. Aquests dos documents arribaven a la conclusió que era necessari elaborar una carta de les llengües i les cultures regionals o minoritàries.

5. Com a conseqüència d'aquestes recomanacions i resolucions, la Conferència Permanent dels Poders Locals i Regionals d'Europa (CPLRE) va decidir emprendre, d'acord amb el paper que han de tenir les autoritats territorials amb relació a les llengües i les cultures en els àmbits local i regional, l'elaboració d'una Carta europea de les llengües regionals o minoritàries.

6. Els processos previs als treballs d'elaboració de la Carta van comportar un examen de la situació real de les llengües regionals o minoritàries a Europa, i l'any 1984, va tenir lloc una audiència pública en què van participar unes dues-centes cinquanta persones en representació de més de quaranta llengües. La primera redacció es va fer amb l'ajut d'un grup d'experts. Tenint en compte l'intens i constant interès manifestat per l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa i pel Parlament Europeu per aquest tema, l'Assemblea va participar en la redacció del projecte, i hi va haver contactes amb els membres competents del Parlament.

7. Finalment, en la Resolució 192 (1988), la Conferència Permanent va proposar el text d'una carta destinada a tenir la categoria d'un conveni.

8. D'acord amb aquesta iniciativa, que va tenir el suport de l'Assemblea Parlamentària en el seu Dictamen núm. 142 (1988), el Comitè de Ministres va crear un Comitè d'Experts *ad hoc* sobre llengües regionals o minoritàries a Europa (CAHLR), amb la missió d'elaborar una carta amb l'esperit del text de la Conferència Permanent. Aquest comitè intergovernamental va començar a treballar al final del 1989. Considerant l'important paper que tenien en la promoció del projecte, tant la CPLRE com l'Assemblea Parlamentària van estar representades en les reunions del CAHLR. Abans de sotmetre el text definitiu del projecte de carta al Comitè de Ministres l'any 1992, el CAHLR va consultar uns quants comitès especialitzats del Consell d'Europa (cultura, educació, drets humans, cooperació jurídica, problemes criminals, autoritats locals i regionals, mitjans de comunicació, etc.), i també la Comissió Europea per la Democràcia pel Dret, per tenir en compte les seves opinions.

9. El Comitè de Ministres, en la 478a reunió de delegats de ministres el 25 de juny de 1992, va aprovar la Carta com a conveni, i es va obrir a la signatura el 5 de novembre de 1992, a Estrasburg.

Consideracions generals

Objectius de la Carta

10. Tal com s'especifica en el preàmbul, l'objectiu principal de la Carta és d'ordre cultural. El seu propòsit és protegir i fomentar les llengües regionals o minoritàries, atès que és un aspecte amenaçat del patrimoni cultural europeu. Per aquest motiu, a més de contenir una clàusula de no-discriminació referent a l'ús d'aquestes llengües, també preveu mesures per donar-los un suport actiu: l'objectiu és garantir, tant com sigui raonablement possible, l'ús de les llengües regionals o minoritàries en l'ensenyament i els mitjans de comunicació, i permetre'n l'ús en el món judicial i administratiu, en la vida econòmica i social, i en les activitats culturals. Només d'aquesta manera es poden compensar, quan sigui necessari, les condicions desfavorables que han patit aquestes llengües en el passat, i es poden mantenir i desenvolupar com a facetes vivents de la identitat cultural europea.

11. La Carta vol protegir i fomentar les llengües regionals o minoritàries, no les minories lingüístiques. Per aquesta raó, l'accent es posa en la dimensió cultural i l'ús d'una llengua regional o minoritària en tots els aspectes de la vida dels seus parlants. La Carta no crea drets individuals ni col·lectius per als parlants de llengües regionals o minoritàries. Tanmateix, les obligacions de les parts pel que fa a la situació d'aquestes llengües i la legislació interna que cal introduir de conformitat amb la Carta han de tenir un efecte evident sobre la situació de les comunitats corresponents i els seus membres considerats individualment.

12. La CPLRE va elaborar i presentar el seu projecte de Carta abans del canvis importants que s'han produït a l'Europa central i oriental, i tenint en compte les necessitats dels països que en aquella època ja eren membres del Consell d'Europa. Tanmateix, la pertinència de la Carta i el seu enfocament de la situació dels països de l'Europa central i de l'Est han quedat confirmats per l'interès considerable expressat pels representants de diversos d'aquests països per l'establiment de normes europees sobre aquest tema.

13. Tot i que el projecte de carta no s'ocupa del problema de les nacionalitats que aspiren a la independència o a modificacions de les fronteres, sí que hauria de poder ajudar, d'una manera mesurada i realista, a atenuar el problema de les minories la llengua de les quals constitueix un element distintiu, tot permetent que se sentin còmodes dins l'estat en què la història les ha situades. Lluny de reforçar la tendència a la desintegració, el reforçament de la possibilitat de practicar els idiomes regionals o minoritaris dins els diversos àmbits de la vida no fa altra cosa que encoratjar els grups de parlants a deixar enrere els ressentiments del passat que els impedièren acceptar el seu lloc dins el país en què viuen i dins el conjunt d'Europa.

14. En aquest context, cal subratllar que la Carta no concep la relació entre les llengües oficials i les llengües regionals o minoritàries en termes de competència o antagonisme, sinó que, al contrari, adopta voluntàriament un enfocament intercultural i plurilingüe, en què cada categoria de llengua té el seu propi lloc. Aquest enfocament correspon plenament als valors defensats tradicionalment pel Consell d'Europa i als seus esforços per fomentar unes relacions més estretes entre els pobles, una cooperació europea més gran i una millor comprensió entre els diferents grups de la població de l'Estat d'una manera intercultural.

15. La Carta no tracta sobre la situació de les noves llengües, sovint no europees, que han pogut aparèixer dins els estats signataris com a conseqüència dels recents fluxos migratoris sovint per motius econòmics. En el cas de les poblacions que parlen aquestes llengües, es plantegen problemes específics d'integració. El CAHLR va considerar que aquest problema s'havia de tractar a part i, si calia, en un instrument jurídic específic.

16. Finalment, es pot dir que alguns estats membres del Consell d'Europa ja apliquen polítiques que van més enllà de certes exigències de la Carta. Evidentment, no es pretén que les disposicions de la Carta els puguin impedir de fer-ho.

Enfocament i conceptes fonamentals

Concepte de llengua

17. El concepte de llengua tal com s'utilitza en la Carta s'articula essencialment al voltant de la seva funció cultural. Per aquest motiu, la llengua no es defineix d'una manera subjectiva amb la finalitat de consagrar un dret individual —el de parlar «la pròpia llengua»—, ja que la definició d'aquesta llengua correspon a cada persona. La Carta tampoc no es basa en una definició política, social o ètnica, que caracteritzi la llengua com el vehicle d'un grup social o ètnic determinat. Per tant, la Carta es pot abstenir de definir el concepte de minories lingüístiques, ja que el seu objecte no és determinar els drets de grups minoritaris ètnics o culturals, sinó protegir i fomentar les llengües regionals o minoritàries com a tals.

Terminologia utilitzada

18. Per damunt d'altres expressions com ara *llengües menys esteses*, el CAHLR va preferir la fórmula *llengües regionals o minoritàries*. L'adjectiu *regionals* fa referència a les llengües parlades en una part limitada del territori d'un estat, on poden, d'altra banda, ser parlades per la majoria dels ciutadans. L'adjectiu *minoritàries* es refereix a les situacions en què o bé la llengua és parlada per persones que no estan concentrades en una part determinada d'un estat o bé és parlada per un grup de persones que, tot i estar concentrat en una part del territori d'un estat, és numèricament inferior a la població d'aquella regió, que parla la llengua majoritària de l'Estat. Per tant, els dos adjectius es refereixen a dades de fet, i no pas a nocions de dret, i, en tot cas, es refereixen a la situació existent dins d'un estat determinat (per exemple, una llengua minoritària dins un estat pot ser majoritària dins un altre estat).

Absència de distinció entre diferents «categories» de llengües regionals o minoritàries

19. Els autors de la Carta van haver de fer front al problema de les grans diferències existents en les situacions de les llengües regionals o minoritàries a Europa. Algunes llengües cobreixen un àmbit territorial relativament extens, són parlades per una població considerable i disposen d'una certa capacitat de desenvolupament i d'estabilitat cultural; d'altres només són utilitzades per un

percentatge molt reduït de la població, en un territori poc extens o dins un context minoritari molt marcat, i el seu potencial de supervivència i desenvolupament ja està molt afeblit.

20. Tanmateix, es va decidir no intentar definir diferents categories de llengües segons la seva situació objectiva. Un enfocament d'aquesta mena no permet fer justícia a la diversitat de situacions de les llengües a Europa. A la pràctica, cada llengua regional o minoritària constitueix un cas especial, i seria il·lusori intentar enquibir-les dins uns grups diferenciats. La solució adoptada va ser preservar el concepte únic de llengües regionals o minoritàries, però permetre als estats adaptar els seus compromisos a la situació de cada llengua regional o minoritària.

Absència d'una llista de les llengües regionals o minoritàries a Europa

21. La Carta no especifica quines llengües europees corresponen al concepte de llengües regionals o minoritàries tal com les defineix l'article 1. De fet, l'estudi preliminar de la situació lingüística a Europa fet per la Conferència Permanent dels Poders Locals i Regionals d'Europa va dur els autors de la Carta a renunciar a annexar-hi una llista de les llengües regionals o minoritàries parlades a Europa. Sigui quina sigui la capacitat dels seus autors, no hi ha dubte que una llista d'aquesta mena seria àmpliament qüestionada per raons lingüístiques i per altres motius. A més, tindria un interès limitat, ja que, si més no pel que fa a les mesures específiques incloses en la part III de la Carta, la determinació de les disposicions que calgui aplicar a cada llengua es deixa majoritàriament a la discreció de les parts. La Carta presenta unes solucions apropiades a les diferents situacions de les diverses llengües regionals o minoritàries, però no prejutja quina és la situació específica en casos concrets.

L'estructura de la Carta

22. D'una banda, la Carta estableix un tronc comú de principis, enunciat en la part II, que s'apliquen a totes les llengües regionals o minoritàries. D'altra banda, la part III de la Carta conté una sèrie de disposicions específiques referents al lloc que ocupen les llengües regionals o minoritàries en els diversos sectors de la vida de la comunitat: cada un dels estats és lliure, dins uns certs límits, de determinar quines d'aquestes disposicions s'apliquen a cada una de les llengües parlades a l'interior de les seves fronteres. A més, un nombre considerable de disposicions inclouen diverses opcions que presenten graus de rigor variables, d'entre les quals cal aplicar-ne una «d'acord amb la situació de cada una d'aquestes llengües».

23. Aquesta flexibilitat té en compte les grans diferències existents dins les situacions de fet de les llengües regionals o minoritàries (nombre de parlants, grau de fragmentació, etc.). I també té en compte els costos que suposen un nombre considerable de les disposicions i la capacitat administrativa i financera variable dels estats europeus. En aquest sentit, cal esmentar que les parts estan autoritzades a intensificar posteriorment els seus compromisos, a mesura que la seva situació jurídica evolucioni o que les seves condicions financeres els ho permetin.

24. Finalment, la part IV de la Carta conté disposicions d'aplicació, que estableixen, principalment, la creació d'un Comitè d'Experts europeu encarregat del seguiment de l'aplicació de la Carta.

Comentaris sobre les disposicions de la Carta

Preàmbul

25. El preàmbul exposa les raons que van motivar la redacció de la Carta i n'explica l'enfocament filosòfic fonamental.

26. L'objectiu del Consell d'Europa és aconseguir una unió més estreta entre els seus membres, per tal de fomentar-ne els ideals i el patrimoni comuns. La diversitat lingüística constitueix un dels elements més valuosos del patrimoni cultural europeu. La identitat cultural d'Europa no s'ha de construir sobre la base d'una estandardització lingüística. Al contrari, la protecció i el reforçament de les seves llengües regionals o minoritàries tradicionals representen una contribució a la construcció d'Europa, atès que aquesta només es pot fonamentar, segons els ideals dels membres del Consell d'Europa, en uns principis pluralistes.

27. El preàmbul fa referència al Pacte internacional de drets civils i polítics de les Nacions Unides i al Conveni del Consell d'Europa per a la protecció dels drets humans. A més, esmenta els compromisos de naturalesa política adoptats dins el marc de la Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa. Tanmateix, tenint en compte la feblesa actual d'algunes de les llengües regionals o minoritàries històriques d'Europa, la simple prohibició de la discriminació envers les seves persones usuàries no constitueix una garantia suficient. Calen mesures especials que reflecteixin els interessos i desitjos dels parlants d'aquestes llengües per tal de preservar-les i desenvolupar-les.

28. L'enfocament de la Carta respecta els principis de sobirania nacional i integritat territorial. El que es pretén és que, a cada estat, es tingui en compte una realitat cultural i social, i no pas qüestionar qualsevol ordre polític o institucional. Precisament perquè els estats membres accepten les estructures territorials i estatals tal com són, consideren necessari emprendre, dins de cada Estat però de manera concertada, mesures de foment de les llengües que tenen una naturalesa regional o minoritària.

29. L'afirmació dels principis d'interculturalitat i plurilingüisme serveix per eliminar qualsevol recel respecte dels objectius de la Carta, ja que aquesta no pretén en absolut fomentar una compartimentació dels grups lingüístics. Ben al contrari, es reconeix que, a l'interior de tots els estats, el coneixement de la llengua oficial (o d'una de les llengües oficials) és una necessitat. Per tant, no es pot interpretar que cap disposició de la Carta tendeixi a plantejar un obstacle per al coneixement de les llengües oficials.

Part I. Disposicions generals

Article 1. Definicions

Definició de les «llengües regionals o minoritàries» (article 1, apartat a)

30. La definició adoptada a la Carta subratlla tres aspectes:

Llengües tradicionalment parlades pels nacionals de l'Estat

31. L'objectiu de la Carta no és donar resposta als problemes derivats dels fenòmens recents d'immigració que condueixen a l'existència de grups que parlen una llengua estrangera dins el país d'immigració o de vegades dins el país d'origen en cas de retorn. En particular, la Carta no tracta sobre el fenomen dels grups no europeus que han immigrat recentment a Europa i que han obtingut la nacionalitat d'un estat europeu. Les expressions emprades a la Carta de «llengües regionals o minoritàries històriques d'Europa» (vegeu el segon paràgraf del preàmbul) i «llengües parlades tradicionalment» en un estat (article 1, apartat a) mostren clarament que la Carta només cobreix les llengües històriques; és a dir, les que es parlen des de fa molt de temps a l'Estat en qüestió.

Llengües diferents

32. Aquestes llengües s'han de distingir clarament de l'altra llengua o les altres llengües parlades per la resta de la població de l'Estat. La Carta no fa referència a les variacions locals o als diferents dialectes d'una mateixa llengua. Tanmateix, no es pronuncia sobre el punt sovint controvertit de saber a partir de quan les diferències d'expressió són tantes que constitueixen llengües diferents. Aquesta qüestió no depèn només de consideracions pròpiament lingüístiques, sinó també de fenòmens psicosociològics i polítics que poden conduir, en cada cas, a donar una resposta diferent. Per tant, dins de cada estat, en el marc dels processos democràtics que li són propis, correspon a les autoritats pertinents determinar a partir de quan una forma d'expressió constitueix una llengua diferent.

Base territorial

33. Les llengües considerades en la Carta són essencialment llengües territorials; és a dir, llengües que tradicionalment es parlen en una àrea geogràfica determinada. Per aquest motiu, la Carta procura precisar el terme de «territori en el qual es parla una llengua regional o minoritària». No es tracta només d'un territori on aquesta té un caràcter dominant o majoritari, atès que moltes llengües han passat a ser minoritàries fins i tot en zones que constitueixen la seva base territorial tradicional. Si la Carta té principalment en compte les llengües que comporten una base territorial és perquè la majoria de mesures que preconitza necessiten la definició d'un àmbit geogràfic d'aplicació que no sigui el de l'Estat en la seva totalitat. És evident que hi ha situacions en què es parla més d'una llengua regional o minoritària en un territori determinat, i la Carta també cobreix aquestes situacions.

Definició del territori d'una llengua regional o minoritària (article 1, apartat b)

34. Es tracta del territori on una llengua regional o minoritària es parla d'una manera significativa, encara que aquesta pràctica sigui minoritària, i que correspon al seu àmbit històric. Com que els termes emprats per la Carta són inevitablement bastant flexibles en aquest sentit, correspon a cada estat definir amb més precisió, dins l'esperit de la Carta, aquesta noció de territori de les llengües regionals o minoritàries, tenint en compte les estipulacions de l'article 7, paràgraf 1, apartat *b*, referents a la protecció del territori de les llengües regionals o minoritàries.

35. Una expressió clau en aquesta disposició és «nombre de persones que justifica l'adopció de les diferents mesures de protecció i foment». Efectivament, s'ha evitat establir un percentatge fix de parlants d'una llengua regional o minoritària a partir del qual s'haurien d'aplicar les mesures que preveu la Carta. S'ha preferit deixar que l'Estat s'encarregui d'avaluar, dins l'esperit de la Carta i segons la naturalesa de cada una de les mesures previstes, el nombre apropiat de parlants de la llengua necessari per a l'adopció de la mesura en qüestió.

Definició de les «llengües sense territori» (article 1, apartat c)

36. Les «llengües sense territori» estan excloses de la categoria de les llengües regionals o minoritàries perquè no tenen una base territorial. Tanmateix, en altres aspectes, corresponen a la definició de l'article 1, apartat *a*, ja que són llengües emprades dins el territori de l'Estat per persones naturals d'aquest estat. Com a exemples de llengües sense territori, es poden esmentar el jiddisch i el romaní.

37. Com que no tenen una base territorial, només es pot aplicar a aquestes llengües una part limitada de la Carta. En particular, la majoria de disposicions de la part III tendeixen a protegir i a fomentar les llengües regionals o minoritàries amb relació al territori en què es parlen. La part II es pot aplicar més fàcilment a les llengües sense territori, però només *mutatis mutandis* i en les condicions que estableix l'article 7, paràgraf 5.

Article 2. Compromisos

38. L'article 2 fa la distinció entre dues parts principals de la Carta, és a dir, la part II i la part III.

Aplicació de la part II (article 2, paràgraf 1)

39. La part II té un abast general i s'aplica íntegrament al conjunt de les llengües regionals o minoritàries parlades al territori d'un estat part. Tanmateix, cal destacar que l'expressió «d'acord amb la situació de cada llengua» indica que aquesta part està redactada en uns termes que poden convenir a la gran diversitat de situacions lingüístiques que hi pot haver als diferents països d'Europa i a l'interior de cada país. En particular, el primer paràgraf estableix que els estats part s'han de comprometre a basar la seva política, la seva legislació i la seva pràctica en un cert nombre de principis i objectius, els quals es defineixen d'una manera relativament general i concedeixen als estats corresponents un marge

d'interpretació i d'aplicació considerable (vegeu les explicacions següents relatives a la part II).

40. Tot i que els estats part no tenen la llibertat de reconèixer o refusar a una llengua regional o minoritària, el règim de la qual li garanteix la part II de la Carta, sí que els correspon, com a autoritats per a l'aplicació de la Carta, decidir si la forma d'expressió practicada en una àrea determinada del seu territori o per un grup concret dels seus nacionals constitueix una llengua regional o minoritària en el sentit de la Carta.

Aplicació de la part III (article 2, paràgraf 2)

41. El propòsit de la part III és traduir en regles precises els principis generals que estableix la part II. Aquesta part és obligatòria per als estats contractants, els quals es comprometen a aplicar, a més de les disposicions de la part II, les disposicions de la part III que hagin escollit. Per tal de permetre l'adaptació de la Carta a la diversitat de situacions lingüístiques existents als diferents estats europeus, els autors de la Carta han previst una doble modulació: d'una banda, els estats poden indicar lliurement les llengües a les quals consenten que s'apliqui la part III de la Carta, i, d'altra banda, per a cada una de les llengües per a les quals reconeguin l'aplicació de la Carta, poden definir quines són les disposicions de la part III que subscriuen.

42. Un estat contractant pot, sense vulnerar el text de la Carta, reconèixer que dins el seu territori existeix una llengua regional o minoritària determinada, però considerar preferible, per raons que depenen de la seva apreciació, no aplicar a aquella llengua els beneficis de les disposicions de la part III de la Carta. Tanmateix, queda clar que els motius que poden conduir un estat a excloure totalment una llengua, reconeguda com a llengua regional o minoritària, del benefici de la part III han de ser uns motius compatibles amb l'esperit, els objectius i els principis de la Carta.

43. Després que un estat ha acceptat d'aplicar la part III a una llengua regional o minoritària parlada dins el seu territori, encara ha de definir quins paràgrafs d'aquesta part III s'han d'aplicar a aquella llengua regional o minoritària concreta. En virtut del paràgraf 2 de l'article 2, les parts es comprometen a aplicar com a mínim trenta-cinc paràgrafs o apartats escollits entre les disposicions de la part III. El paper de l'Estat en l'elecció d'aquests diferents paràgrafs consisteix a adaptar de la millor manera la Carta al context particular de cada llengua regional o minoritària.

44. Amb aquesta finalitat, les condicions que estableix l'article 2, paràgraf 2, es deixen en el nivell mínim considerat necessari per aconseguir una distribució raonable dels compromisos de les parts entre els diferents articles de la Carta, i garantir així que no negligixin cap dels grans àmbits de protecció de les llengües regionals o minoritàries (ensenyament, justícia, autoritats administratives i serveis públics, mitjans de comunicació, activitats i serveis culturals, vida econòmica i social).

45. L'expressió «paràgrafs o apartats» es refereix a disposicions diferents de la Carta que tenen valor per elles mateixes. Així, si un estat escull el paràgraf 3 de l'article 9, aquest paràgraf compta com una unitat als efectes de l'article 2, paràgraf 2; i passa el mateix si un estat accepta l'apartat g de l'article 8, paràgraf 1. Quan un paràgraf o apartat determinat comporta més d'una opció, l'elecció d'una opció constitueix un «apartat» als efectes de l'article 2, paràgraf 2. Per exemple, en l'article 8, si un estat escull l'opció a.iii del paràgraf 1, aquest text compta com un «apartat». La situació és diferent quan les opcions no són necessàriament alternatives, sinó que es poden acceptar acumulativament. Així, en l'article 9, si un estat escull les opcions a.iii i a.iv del paràgraf 1, aquests textos compten com a dos apartats en el sentit de l'article 2.

46. El propòsit d'aquestes opcions és introduir en la Carta un element de flexibilitat suplementari, per tal de tenir en compte la gran diversitat en la situació de fet de les llengües regionals o minoritàries. És evident que determinades disposicions perfectament adaptades a una llengua regional que parla un nombre important de persones poden no ser adients per a una llengua minoritària que només parla un grup reduït de persones. El paper dels estats no és escollir de manera arbitrària entre aquestes fórmules alternatives, sinó cercar, per a cada llengua regional o minoritària, la fórmula més adient per a les característiques i la situació de desenvolupament d'aquella llengua. La finalitat d'aquestes formulacions alternatives l'expressa clarament el text mateix dels articles o paràgrafs corresponents de la part III, que estipula que són aplicables «d'acord amb la situació de cada llengua». En cas de no haver-hi altres factors pertinents, això implicaria, per exemple, que com més gran fos el nombre de parlants d'una llengua regional o minoritària i més homogènia la població regional, més «forta» seria l'opció que caldria adoptar; una fórmula més feble només s'hauria d'adoptar si no es pogués aplicar l'opció més forta, tenint en compte la situació de la llengua en qüestió.

47. Per tant, els estats han d'escollir, dins la part III, les disposicions que formen un marc coherent i adaptat a la situació específica de cada llengua. I també poden, si ho prefereixen, adoptar un marc general que s'apliqui a totes les llengües o a un grup de llengües.

Article 3. Modalitats

48. L'article 3 descriu les modalitats d'aplicació dels principis que s'acaben d'exposar en l'article 2: cada estat contractant especifica, en el seu instrument de ratificació, acceptació, aprovació o adhesió, d'una banda, cada llengua regional o minoritària a la qual s'aplica la part III, i, d'altra banda, els paràgrafs d'aquesta part escollits perquè s'apliquin a cada llengua, amb el benentès que els paràgrafs triats poden no ser els mateixos per a cada llengua.

49. L'article 2 de la Carta no imposa l'acceptació d'ambdues parts II i III, i un estat es pot limitar a ratificar el conveni sense escollir cap llengua amb la finalitat d'aplicar-hi la part III. En aquest cas, només seria aplicable la part II. D'una manera general, l'esperit de la Carta exigiria que els estats apliquessin les possibilitats ofertes per la part III, que constitueix l'essència de la protecció que preveu la Carta.

50. També és evident que, en qualsevol moment, una part pot acceptar noves obligacions, com ara fer que una nova llengua regional o minoritària es beneficiï de les disposicions de la part III de la Carta, o subscriure, per a qualsevol llengua o per a totes les llengües minoritàries o regionals parlades al seu territori, paràgrafs de la Carta que no havien estat acceptats prèviament.

51. La redacció de l'article 3 té en compte la situació existent en certs estats membres en els quals una llengua nacional que té el règim de llengua oficial de l'Estat, en el conjunt o en una part del seu territori, pot estar en una situació, en altres aspectes, comparable a les llengües regionals o minoritàries tal com es defineixen en l'article 1, apartat a, perquè és parlada per un grup numèricament inferior a la població que parla l'altra o les altres llengües oficials. Si un estat vol que aquesta llengua oficial menys difosa es beneficiï de les mesures de protecció i foment que preveu la Carta, pot decidir que la Carta s'apliqui a aquella llengua. Llavors, aquesta extensió de l'aplicació de la Carta a una llengua oficial té el mateix efecte per a tots els articles de la Carta, inclòs l'article 4, paràgraf 2.

Article 4. Règims de protecció existents

52. Aquest article es refereix a la combinació de la Carta amb legislacions internes o acords internacionals que impliquin un règim jurídic de les minories lingüístiques.

53. Si determinades llengües, o les minories que les parlen, ja disposen d'un règim definit per la legislació nacional o per acords internacionals, l'objecte de la Carta no és, evidentment, reduir els drets i les garanties reconeguts per aquestes disposicions. Tanmateix, la protecció conferida per la Carta s'afegeix als drets i les garanties ja concedits per altres règims. Per a l'aplicació del conjunt d'aquests compromisos, en cas de normes concurrents sobre un mateix tema, cal aplicar les disposicions més favorables a les minories o les llengües corresponents. Per tant, l'existència de disposicions més restrictives a les legislacions internes o a altres compromisos internacionals no ha de ser un obstacle per a l'aplicació de la Carta.

54. El paràgraf 1 d'aquest article fa referència al cas específic dels drets garantits pel Conveni europeu de drets humans, i el seu propòsit és excloure la possibilitat que alguna de les disposicions de la Carta es pugui interpretar d'una manera que perjudiqui la protecció concedida als drets humans per l'esmentat conveni.

Article 5. Obligacions existents

55. Com ja s'ha dit en el preàmbul, la protecció i el foment de les llengües regionals o minoritàries, que són l'objectiu de la Carta, s'han d'inscriure dins el marc de la sobirania nacional i la integritat territorial. Aquest article fa explícit, en aquest sentit, que les obligacions existents de les parts no canvien. En particular, el fet que, en ratificar la Carta, un estat hagi subscrit determinats compromisos envers una llengua regional o minoritària no pot servir de pretext a un altre estat que s'interessi especialment per aquella llengua, o als parlants de la

llengua, per emprendre una acció que pugui perjudicar la sobirania i la integritat territorial d'aquell estat.

Article 6. Informació

56. El motiu per adoptar el compromís de proporcionar informació que preveu aquest article es basa en el fet que la Carta no pot mai assolir plenament els seus efectes si les autoritats competents i les organitzacions i les persones interessades no coneixen les obligacions que se'n desprenen.

Part II. Objectius i principis

Article 7

Llista d'objectius i principis inclosos en la Carta (article 7, apartat 1)

57. Aquestes disposicions fan referència, essencialment, als objectius i principis, i no a regles concretes d'aplicació. Es considera que aquests objectius i principis constitueixen el marc necessari per a la salvaguarda de les llengües regionals o minoritàries, i es poden agrupar en sis punts principals.

Reconeixement de les llengües regionals o minoritàries (article 7, paràgraf 1, apartat a)

58. Es tracta del reconeixement de l'existència d'aquestes llengües i de la legitimitat del seu ús. Aquest reconeixement no s'ha de confondre amb el reconeixement d'una llengua com a llengua oficial. Admetre l'existència d'una llengua és la condició prèvia per a la presa en consideració de les seves característiques pròpies i les seves necessitats, i també per a l'aplicació d'una acció a favor seu.

Respecte per l'àrea geogràfica de cada llengua regional o minoritària (article 7, paràgraf 1, apartat b)

59. Tot i que la Carta considera desitjable una coherència entre el territori d'una llengua regional o minoritària i una entitat administrativa territorial adient, queda clar que aquest objectiu no es pot assolir en tots els casos, atès que la distribució geogràfica dels parlants pot dependre legítimament d'altres consideracions diferents de les vinculades a l'ús d'una llengua. Per tant, la Carta no demana que el territori d'una llengua regional o minoritària coincideixi en tots els casos amb una circumscripció administrativa.

60. En canvi, sí que condemna les pràctiques que tendeixen a organitzar les divisions territorials amb la intenció de dificultar l'ús o la supervivència d'una llengua o de dividir una comunitat lingüística entre diverses circumscripcions administratives o territorials. Si les circumscripcions administratives no es poden adaptar a l'existència d'una llengua regional o minoritària, si més no han de romandre neutrals i no tenir un efecte negatiu sobre aquesta llengua. En particular, les autoritats locals o regionals han de poder complir les seves responsabilitats respecte d'aquella llengua.

Necessitat d'una acció positiva en favor de les llengües regionals o minoritàries (article 7, paràgraf 1, apartats c i d)

61. És evident que avui, a causa de la situació de feblesa de nombroses llengües regionals o minoritàries, amb la simple prohibició de discriminació no n'hi prou per garantir la supervivència d'aquestes llengües, ja que necessiten un suport positiu. Aquesta és la idea expressada en el paràgraf 1, apartat *c*. Aquest paràgraf deixa als estats la tasca de definir com pensen dur a terme aquesta acció de foment de les llengües regionals o minoritàries per tal de salvaguardar-les, però la Carta insisteix en el fet que es tracta d'una acció resoluta.

62. A més, tal com expressa el paràgraf 1, apartat *d*, aquest esforç de foment ha de comportar una acció a favor de la possibilitat d'emprar lliurement, tant oralment com per escrit, les llengües regionals o minoritàries, no tan sols en la vida privada i en les relacions individuals, sinó també en la vida col·lectiva, és a dir, dins el marc de les institucions, en les activitats socials i en la vida econòmica. El lloc que una llengua regional o minoritària pot ocupar dins un context públic depèn, evidentment, de les seves característiques pròpies i varia d'una llengua a una altra. La Carta no fixa en aquest sentit uns objectius precisos, sinó que s'accontenta a demanar un esforç de foment.

Garantia d'ensenyament i estudi de les llengües regionals o minoritàries (article 7, paràgraf 1, apartats f i h)

63. Un factor crucial per al manteniment i la salvaguarda de les llengües regionals o minoritàries és el lloc que se'ls permet ocupar dins el sistema d'ensenyament. La Carta s'accontenta, en aquesta part II, a afirmar el principi, deixant als estats la tasca de definir-ne les modalitats d'aplicació. Tanmateix, exigeix que la presència de les llengües regionals o minoritàries sigui garantida «en tots els nivells apropiats» del sistema d'ensenyament. Evidentment, les modalitats de l'ensenyament de la llengua regional o minoritària han de variar d'acord amb el nivell de l'ensenyament corresponent. En concret, en alguns casos, és oportú preveure un ensenyament «en» la llengua regional o minoritària, i, en d'altres, només un ensenyament «de» la llengua en qüestió. Només es poden deixar fora de l'ensenyament de la llengua regional o minoritària els nivells per als quals aquesta llengua no és apropiada, tenint en compte les seves característiques pròpies.

64. Mentre que el paràgraf 1, apartat *f*, es refereix a instaurar o salvaguardar l'ensenyament en la llengua o de la llengua com a instrument de transmissió de la llengua, el paràgraf 1, apartat *h*, preveu la promoció dels estudis i les recerques sobre les llengües regionals o minoritàries dins un marc universitari o equivalent, ja que les tasques d'aquesta mena són indispensables per permetre el desenvolupament d'aquestes llengües pel que fa al vocabulari, la gramàtica i la sintaxi. La promoció d'estudis d'aquest tipus forma part de l'esforç de foment de les llengües regionals o minoritàries per tal d'afavorir-ne el progrés intrínsec.

Mitjans posats a la disposició de les persones no parlants de les llengües regionals o minoritàries per tal que puguin aprendre aquestes llengües (article 7, paràgraf 1, apartat g)

65. Els parlants de llengües regionals o minoritàries saben que, per al seu propi desenvolupament personal, cal que coneguin la llengua oficial. Tanmateix, de conformitat amb l'accent posat en el preàmbul sobre el valor de la interculturalitat i el plurilingüisme, és desitjable que aquest esperit d'obertura envers diverses llengües no quedi restringit únicament als parlants de les llengües regionals o minoritàries. Per tal de facilitar la comunicació i la comprensió entre grups lingüístics, s'insta les parts a proporcionar, dins els territoris on hi hagi una llengua regional o minoritària, mitjans que permetin que les persones amb una altra llengua materna puguin aprendre aquella llengua regional o minoritària si ho desitgen.

66. Com se sap, en alguns estats, l'objectiu de les autoritats competents és que la llengua regional sigui la llengua emprada d'una manera normal i general a la zona, i s'adopten mesures perquè coneguin aquesta llengua fins i tot persones de les quals no és la llengua materna. Una política d'aquest tipus no és contrària a la Carta, però no constitueix l'objecte del paràgraf 1, apartat g, el qual només vol garantir una millor permeabilitat recíproca entre grups lingüístics.

Relacions entre grups que parlen una llengua regional o minoritària (article 7, paràgraf 1, apartats e i i)

67. Cal que els grups que parlen la mateixa llengua regional o minoritària tinguin la possibilitat de participar en intercanvis culturals i desenvolupar en general les seves relacions, per tal de contribuir conjuntament a la salvaguarda i l'enriquiment de la seva llengua. Amb aquesta finalitat, la Carta vol evitar que les modalitats de distribució dels parlants fragmentades, les divisions administratives a l'interior d'un estat o el fet que aquests grups visquin en estats diferents constitueixin un obstacle per a les relacions entre ells.

68. Tanmateix, aquesta consciència d'una mateixa identitat entre els parlants d'una llengua regional o minoritària no s'ha de traduir de manera negativa en l'exclusivisme ni la marginació envers els altres grups socials. Per tant, l'objectiu de fomentar les relacions culturals amb parlants de llengües regionals o minoritàries diferents afavoreix tant el propòsit d'enriquiment cultural com el d'una millor comprensió entre tots els grups dins l'Estat.

69. El paràgraf 1, apartat i, hi afegeix una altra dimensió: la idea que aquestes relacions també s'han de poder desenvolupar per damunt de les fronteres nacionals si grups que parlen llengües regionals o minoritàries idèntiques o semblants estan repartits entre diversos estats. Per definició, les llengües regionals o minoritàries són parlades dins l'Estat en qüestió per un nombre de parlants relativament reduït; i per un interès d'enriquiment recíproc en l'àmbit cultural, aquests poden necessitar el suport dels mitjans culturals de què disposen, més enllà de les fronteres, altres grups que parlen una llengua idèntica o semblant. Això és especialment important quan una llengua regional d'un estat correspon a una gran llengua de cultura, que pot ser una llengua nacional d'un altre estat, i la col·laboració transnacional permet a la comunitat regional beneficiar-se de l'activitat cultural d'aquella llengua més estesa. És important que els estats reconeguin la legitimitat de les relacions d'aquesta mena i no les considerin sospitoses des del punt de vista de la lleialtat esperada dels seus

nacionals o com una amenaça contra la seva integritat territorial. Un grup lingüístic se sentirà encara més integrat dins l'Estat del qual forma part si és reconegut com a tal i si no es posen traves als contactes culturals amb les seves comunitats veïnes.

70. Tanmateix, es deixa llibertat als estats per cercar les modalitats més adients per concretar aquests intercanvis transnacionals, tenint en compte especialment les limitacions interiors i internacionals a què puguin haver de fer front. Els compromisos s'especifiquen més detalladament en l'article 14, en la part III.

Eliminació de la discriminació (article 7, paràgraf 2)

71. La prohibició de discriminació pel que fa a la utilització de les llengües regionals o minoritàries constitueix una garantia mínima per als parlants d'aquestes llengües. Per aquest motiu, les parts es comprometen a eliminar les mesures que descoratgin l'ús o posin en perill el manteniment o el desenvolupament d'una llengua regional o minoritària.

72. Tanmateix, l'objectiu d'aquest paràgraf no és crear una igualtat completa entre les llengües. Tal com ho indica la redacció i, especialment, la inserció del mot «injustificades», és totalment compatible amb l'esperit de la Carta, segons el qual, dins l'aplicació de polítiques referents a les llengües regionals o minoritàries, es poden fer determinades distincions entre les llengües. En particular, les mesures definides per cada estat a favor de l'ús d'una llengua nacional o oficial no constitueixen una discriminació respecte de les llengües regionals per l'únic motiu que no s'adoptin les mateixes mesures en benefici d'aquestes últimes. Però aquestes mesures no han de constituir un obstacle que pugui comprometre el manteniment o el desenvolupament de les llengües regionals o minoritàries.

73. Al mateix temps, precisament perquè hi ha disparitats entre la situació de les llengües oficials i la de les llengües regionals o minoritàries, i que els que parlen aquestes últimes sovint estan en desavantatge, la Carta admet que poden ser necessàries mesures positives per tal d'aconseguir el manteniment i el foment d'aquestes llengües. Sempre que aquestes mesures tinguin aquest objectiu i es limitin a fomentar la igualtat entre les llengües, no s'han de considerar discriminatòries.

Foment de la comprensió i el respecte mutu entre grups lingüístics (article 7, paràgraf 3)

74. El respecte a les llengües regionals o minoritàries i el desenvolupament d'un esperit de tolerància envers aquestes formen part d'una preocupació general per desenvolupar la comprensió pel que fa a una situació de pluralitat de llengües a l'interior d'un estat. El desenvolupament d'aquest esperit de tolerància i obertura a través del sistema educatiu i dels mitjans de comunicació constitueix un element important de la salvaguarda concreta de les llengües regionals o minoritàries. L'encoratjament als mitjans de comunicació de massa per tal que persegueixin aquests objectius no es considera que constitueixi una influència il·legítima de l'Estat. En efecte, el respecte als drets humans, la tolerància envers

les minories i la prevenció de les incitacions a l'odi són els tipus d'objectius que la majoria d'estats europeus no dubten a imposar com a obligacions als seus mitjans de comunicació. Amb aquest mateix esperit, per als parlants de les llengües regionals o minoritàries, aquest principi constitueix un factor important perquè estiguin oberts a les llengües i cultures majoritàries.

Constitució d'òrgans representatius dels interessos de les llengües regionals o minoritàries (article 7, paràgraf 4)

75. El CAHLR va considerar important l'existència, a cada estat, dels mecanismes mitjançant els quals les autoritats públiques tindrien en compte les necessitats i els desitjos expressats pels mateixos parlants de les llengües regionals o minoritàries. Per tant, es recomana que, per a cada llengua regional o minoritària, hi hagi un òrgan de foment encarregat de representar en l'àmbit nacional els interessos d'aquella llengua, d'adoptar les mesures pràctiques destinades al seu foment i de vetllar per l'observança de la Carta en tot allò que l'afecta. L'expressió «si és necessari» indica, entre altres coses, que si aquestes institucions ja existeixen, sota una forma o una altra, la intenció no és animar els estats a crear-ne de noves que les dupliquin.

Aplicació dels principis de la Carta a les llengües sense territori (article 7, paràgraf 5)

76. Tot i que la Carta es refereix essencialment a les llengües qui s'identifiquen històricament amb una àrea geogràfica determinada de l'Estat, el CAHLR no va voler deixar de banda les llengües parlades tradicionalment a l'interior de l'Estat però que no tenen una base territorial concreta.

77. Tanmateix, es reconeix que, considerant l'àmbit d'aplicació territorial d'un cert nombre de principis i objectius que estableix la part II i la dificultat concreta d'adoptar mesures d'aplicació sense definició del seu abast geogràfic, aquestes disposicions no són aplicables sense algunes modificacions a les llengües sense territori. El paràgraf 5 precisa, doncs, que només s'han d'aplicar a aquestes llengües en la mesura que sigui possible.

78. Algunes de les disposicions contingudes en els paràgrafs 1-4 es poden aplicar també sense dificultats a les llengües sense territori, com ara el reconeixement d'aquestes llengües, les mesures destinades a desenvolupar un esperit de respecte, comprensió i tolerància envers elles, la prohibició de mesures de discriminació i l'acció per donar-los un suport positiu, la possibilitat donada als grups que parlen aquestes llengües de desenvolupar vincles entre ells, tant a l'interior de l'Estat com a l'estranger, i també la promoció dels treballs de recerca i estudis sobre aquestes llengües. En canvi, no tenen aplicació a les llengües sense territori les disposicions relatives a les divisions administratives i els mitjans que permeten a les persones no parlants d'aquestes llengües adquirir-ne certs coneixements, ja que aquestes mesures només es poden dur a terme dins un territori definit. Finalment, els objectius que tendeixen a preveure l'ensenyament i l'estudi d'aquestes llengües no territorials i el foment del seu ús en públic probablement només es poden aplicar, per raons pràctiques, amb uns certs ajustaments.

Part III. Mesures que, per fomentar l'ús de les llengües regionals o minoritàries en la vida pública, cal adoptar de conformitat amb les compromisos contrets en virtut del paràgraf 2 de l'article 2

Article 8. Ensenyament

79. Les disposicions del paràgraf 1 d'aquest article només es refereixen als territoris on es parla cada llengua regional o minoritària. A més, s'han d'aplicar «segons quina sigui la situació de cada una». Tal com s'ha indicat a propòsit de l'article 2, paràgraf 2, de més amunt, aquesta estipulació és especialment pertinent pel que fa a l'elecció de l'opció que s'accepta per a cada llengua, dins els apartats *a-f*.

80. L'expressió «sens perjudici de l'ensenyament de la llengua o les llengües oficials de l'Estat» pretén evitar qualsevol possibilitat d'interpretació de les disposicions de l'article 8, paràgraf 1, i especialment de la primera opció de cada un dels apartats *a-f*, en el sentit que aquestes podien excloure l'ensenyament de la llengua o les llengües parlades per la majoria. Aquesta tendència a crear guetos lingüístics és contrària als principis d'interculturalitat i plurilingüisme destacats en el preàmbul i pot perjudicar els interessos de les poblacions corresponents. En les circumstàncies particulars dels països on la Carta s'aplica a llengües oficials menys esteses, aquesta expressió significa que les disposicions del paràgraf 1 s'apliquen sens perjudici de l'ensenyament de l'altra llengua o les altres llengües oficials.

81. L'article 8 tracta sobre diversos nivells d'ensenyament: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari i formació d'adults. Per a cada un d'aquests nivells, s'ofereixen diferents opcions segons la situació de cada llengua regional o minoritària.

82. Alguns apartats utilitzen l'expressió «el nombre dels quals es consideri suficient», que reconeix que les autoritats públiques no poden estar obligades a adoptar mesures quan la situació d'un grup lingüístic difícilment permet arribar al nombre d'alumnat mínim necessari per a una classe. D'altra banda, ateses les situacions particulars de les llengües regionals o minoritàries, es considera que la quota normal necessària per constituir una classe es pot aplicar amb flexibilitat, i un nombre d'alumnat inferior es podria «considerar suficient».

83. La redacció de l'opció *iv* dels apartats *c* i *d* té en compte el fet que les situacions nacionals varien tant pel que fa a la majoria d'edat com pel que fa a l'edat en què es pot acabar un ensenyament determinat. En funció d'aquestes circumstàncies, els desitjos que s'han de tenir en compte han de ser o bé els de l'alumnat mateix o bé els de les seves famílies.

84. És reconeix que alguns sistemes educatius no fan la distinció entre l'ensenyament secundari i l'ensenyament professional, i llavors aquest últim es considera simplement com un tipus especial d'ensenyament secundari. Tanmateix, aquesta distinció, tal com es fa en els apartats *c* i *d*, té en compte les diferències dins els sistemes de formació professional. Especialment en el cas dels països on la formació professional es fa majoritàriament mitjançant

l'aprenentatge i on, per tant, les mesures en favor de les llengües regionals o minoritàries serien difícilment aplicables, això permet a les parts, si més no, acceptar les exigències més rigoroses en l'àmbit de l'ensenyament secundari general.

85. Les disposicions relatives a la universitat i la formació d'adults són comparables a les que fan referència als altres nivells de l'ensenyament, en el sentit que ofereixen l'elecció entre l'ensenyament en la llengua regional o minoritària i l'ensenyament d'aquesta llengua com a disciplina. A més, com en el cas de l'educació preescolar, s'ofereix una altra solució per al cas en què les autoritats públiques no tenen directament competència per al tipus d'ensenyament en qüestió. En alguns estats, el nombre de parlants d'una llengua regional o minoritària es podria considerar insuficient per proporcionar un ensenyament en la llengua o de la llengua a nivell universitari. En aquest sentit, s'ha fet referència a l'exemple d'alguns estats que reconeixen, ja sigui en virtut d'un acord específic, ja sigui en virtut d'un acord de reconeixement de diplomes, el diploma universitari obtingut per un parlant d'una llengua regional o minoritària a una universitat d'un altre estat on es parli la mateixa llengua.

86. El paràgraf 1, apartat g, està motivat per la preocupació de no aïllar l'ensenyament de llengües regionals o minoritàries del seu context cultural. Aquestes llengües solen estar vinculades a una història pròpia i a unes tradicions específiques. Aquesta història i aquesta cultura regionals o minoritàries són un component del patrimoni europeu. Per tant, és desitjable que les persones no parlants d'aquestes llengües també hi puguin tenir accés.

87. En la mesura en què l'Estat es compromet a garantir l'existència d'un ensenyament de la llengua regional o minoritària, també ha de vetllar per la disponibilitat dels recursos necessaris, és a dir, els mitjans financers, de personal i pedagògics. Aquesta conseqüència necessària no cal que estigui especificada en la Carta. Tanmateix, pel que fa als mitjans de personal, també es planteja una qüestió de capacitat i, per tant, de formació. Aquest aspecte és fonamental, i per això es recull específicament en el paràgraf 1, apartat h.

88. Atesa la importància fonamental de l'ensenyament i, més específicament, del sistema per a la salvaguarda de les llengües regionals o minoritàries, el CAHLR va considerar necessari preveure un o més organismes específics que s'ocupin del seguiment de les mesures empreses en aquest àmbit. Les característiques d'un òrgan de control d'aquesta mena no s'especifiquen en el paràgraf 1, apartat i. Conseqüentment, tant podria ser un organisme que formés part de l'administració de l'educació com un òrgan independent. Aquesta funció també es podria confiar a l'òrgan que preveu l'article 7, paràgraf 4, de la Carta. En tot cas, la Carta exigeix que els resultats del control exercit es facin públics.

89. La Carta limita normalment la protecció de les llengües regionals o minoritàries a l'àrea geogràfica on es parlen tradicionalment. Però el paràgraf 2 de l'article 8 constitueix una excepció d'aquesta regla. El motiu és la constatació que, en les condicions de mobilitat de la vida moderna, pot ser que el principi de territorialitat ja no sigui suficient, a la pràctica, per garantir una protecció efectiva d'una llengua regional o minoritària. Especialment, un nombre

important de parlants d'aquestes llengües han migrat a les grans ciutats. No obstant això, tenint en compte les dificultats vinculades a l'extensió de l'ensenyament de les llengües regionals i minoritàries fora de la seva base territorial tradicional, l'article 8, paràgraf 2, ofereix una certa flexibilitat en els compromisos en qüestió i, en tot cas, només s'aplica quan aquestes mesures estan justificades pel nombre de parlants de la llengua corresponent.

Article 9. Justícia

90. El paràgraf 1 d'aquest article s'aplica a les circumscripcions territorials judicials que tenen un nombre de persones que hi resideixen i parlen les llengües regionals o minoritàries que justifica les mesures en qüestió. Aquesta estipulació correspon, en part, a la regla general que inspira la majoria de disposicions de la Carta, l'objectiu de la qual és protegir les llengües regionals o minoritàries dins el territori on es parlen tradicionalment. Pel que fa a les instàncies superiors situades fora del territori on es parla la llengua regional o minoritària, correspon a l'Estat en qüestió tenir en compte la naturalesa especial del sistema judicial i de la jerarquia de les seves instàncies.

91. La formulació de la frase introductòria de l'article 9, paràgraf 1, també reflecteix la voluntat del CAHLR de protegir els principis fonamentals de la justícia, com ara la igualtat de les parts i una rapidesa adequada del procediment judicial, contra la possibilitat d'un recurs abusiu a les llengües regionals o minoritàries. No obstant això, aquesta preocupació legítima no justifica una restricció general dels compromisos subscrits per una part d'acord amb aquest paràgraf, sinó que qualsevol abús de les possibilitats ofertes ha de ser determinat pel jutge en casos concrets.

92. Es fa una distinció entre els procediments penals, civils i administratius, i les opcions ofertes s'adapten a la naturalesa específica de cada categoria. Tal com ho indiquen els «i/o», algunes d'aquestes opcions es poden adoptar acumulativament.

93. Les disposicions de l'article 9, paràgraf 1, es refereixen als procediments davant les autoritats judicials. Segons les disposicions específiques que existeixen a cada estat en matèria d'administració de la justícia, s'hauria d'entendre que el terme «jurisdiccions», si escau, s'estén a altres organismes, a més dels tribunals, que exerceixin una funció judicial. Això afecta especialment l'apartat *c*.

94. La primera opció dels apartats *a*, *b* i *c* de l'article 9, paràgraf 1, empra l'expressió «portin el procediment en les llengües regionals o minoritàries». Aquesta expressió implica, en tot cas, que la llengua regional o minoritària en qüestió és utilitzada a la sala d'audiència i en els procediments en què participa la part parlant d'aquella llengua. No obstant això, correspon a cada estat, en funció de les característiques concretes del seu sistema judicial, precisar l'abast de l'expressió «portin el procediment».

95. Cal destacar que el paràgraf 1, apartat *a*.ii, segons el qual les parts es comprometen a garantir a l'acusat el dret d'expressar-se en la seva llengua

regional o minoritària, va més enllà del dret de l'acusat, inscrit en l'article 6, paràgraf 3, apartat *e*, del Conveni europeu dels drets humans, de disposar de l'ajut gratuït d'un intèrpret, si no entén o no parla la llengua parlada a l'audiència. Igual que els apartats *b.ii* i *c.ii*, es basa en la consideració que, fins i tot si els parlants d'una llengua regional o minoritària són capaços de parlar la llengua oficial, quan es tracta de justificar-se davant d'un tribunal, poden tenir la necessitat d'expressar-se en la llengua que els és emocionalment més propera o que dominen millor. Per tant, seria un contrasentit respecte de l'orientació de la Carta limitar-ne l'aplicació a situacions de necessitat pràctica. D'altra banda, com que aquesta disposició supera l'aspecte dels drets humans en el sentit estricte, ja que, de fet, dóna llibertat d'elecció a l'acusat i exigeix que se li ofereixin possibilitats materials d'acord amb la seva decisió, es va considerar raonable deixar als estats una certa llibertat pel que fa a acceptar-la o no, i a limitar-ne l'aplicació a determinats districtes judicials.

96. El paràgraf 1, apartat *d*, estableix que l'ús d'intèrprets i les traduccions que puguin caldre per a l'aplicació de l'article 9, paràgraf 1, apartats *b* i *c*, no han de comportar despeses addicionals per als interessats. Correspon als estats que no escullin aquest apartat encarregar-se de solucionar aquest problema, sigui segons les regles en vigor, sigui adoptant-ne de noves específiques que tinguin en compte la necessitat de fomentar les llengües regionals o minoritàries. En conseqüència, les despeses podrien ser, totalment o en part, a càrrec de la persona que demani determinats actes o es podrien compartir entre les parts, etc.

97. El paràgraf 2 fa referència a la validesa dels documents jurídics elaborats en una llengua regional o minoritària. En realitat, té un abast limitat, ja que no indica totes les condicions de validesa d'un document, sinó que es limita a precisar que la validesa d'un document no es pot rebutjar només pel fet que estigui redactat en una llengua regional o minoritària. A més, no exclou que l'Estat pugui preveure formalitats suplementàries en aquest cas; per exemple, la inclusió d'una fórmula de certificació en la llengua oficial. El paràgraf 2, apartat *b*, implica que el contingut del document invocat per la part que parla la llengua regional o minoritària s'ha de fer arribar al coneixement, d'una manera directa o indirecta (publicitat, servei de comunicació de l'Estat, etc.), de l'altra part o dels tercers interessats no parlants de la llengua regional o minoritària, en una forma que els sigui intel·ligible.

98. L'aplicació de l'article 9, paràgraf 2, no és en perjudici de l'aplicació dels tractats i convenis d'assistència mútua en matèria judicial. En efecte, la qüestió de les llengües que es poden utilitzar està regulada explícitament per cada un d'aquests tractats.

99. El paràgraf 3 fa referència a la traducció de textos legislatius a les llengües regionals o minoritàries. L'expressió «llevat que es disposi dels textos d'una altra manera» es refereix al cas en què el text ja existeix en una llengua regional o minoritària perquè ja ha estat traduït a una llengua similar o idèntica que és la llengua oficial d'un altre estat.

Article 10. Autoritats administratives i serveis públics

100. El propòsit d'aquest article és permetre als parlants de llengües regionals o minoritàries exercir els seus drets de ciutadans i els seus deures cívics en unes condicions respectuoses amb la seva forma d'expressió.

101. Aquestes disposicions tenen com a objectiu principal millorar la comunicació entre les autoritats públiques i els parlants de les llengües regionals o minoritàries. És ben cert que les situacions socials i culturals han evolucionat tant que la gran majoria de parlants d'aquestes llengües són bilingües i capaços d'emprar una llengua oficial per comunicar-se amb les autoritats públiques. Tanmateix, pel que fa a la situació d'aquestes llengües i la seva evolució, i també des d'un punt de vista subjectiu, és fonamental permetre que es parlin aquestes llengües regionals o minoritàries en les relacions amb aquestes autoritats. En efecte, és evident que una llengua que és exclosa completament de les relacions amb les autoritats públiques és de fet negada com a tal, ja que la llengua és un mitjà de comunicació públic i no s'ha de reduir únicament a l'àmbit de les relacions privades. D'altra banda, si una llengua no té accés a la vida política, jurídica i administrativa, va perdent progressivament tot el seu potencial terminològic en aquest àmbit i esdevé una llengua «discapacitada», incapaç d'expressar tots els aspectes de la vida col·lectiva.

102. L'article 10 distingeix, entre les diferents intervencions de les autoritats públiques, tres aspectes diferents:

— l'acció d'autoritats administratives de l'Estat; és a dir, les intervencions tradicionals de les autoritats públiques, en particular sota la forma de l'exercici de prerrogatives de poder públic o poders de dret comú (paràgraf 1);

— l'acció d'autoritats locals i regionals; és a dir, les autoritats territorials generals no nacionals que tenen atribucions autonòmiques (paràgraf 2);

— l'acció d'organismes que proporcionen serveis públics, tant si ho fan dins un marc de dret públic com dins un marc de dret privat, mentre estiguin sota el control de l'autoritat pública: serveis postals, hospitals, electricitat, transports, etc. (paràgraf 3).

103. En cada àmbit, mitjançant adaptacions apropiades segons la naturalesa específica de les autoritats o els organismes en qüestió, es té en compte la diversitat de situacions lingüístiques. En alguns casos, les característiques de la llengua regional o minoritària permeten que es consideri com una llengua «quasi oficial», i això fa que esdevingui, dins el seu territori, una llengua de treball o la forma normal de relació de les autoritats públiques. (El recurs a la llengua oficial o a la llengua més estesa és la norma en els contactes amb les persones que no parlen la llengua regional o minoritària.) En altres casos, la llengua es pot fer servir, com a mínim, en les relacions que aquestes autoritats poden tenir amb les persones que se'ls adrecen en aquesta llengua. Tanmateix, quan la situació objectiva d'una llengua regional o minoritària fa que aquestes solucions no siguin practicables, es preveuen compromisos mínims per tal de salvaguardar la posició dels parlants de la llengua en qüestió: peticions o documents en forma oral o escrita es poden presentar legítimament en la llengua regional o

minoritària, però sense que se'n derivi l'obligació de respondre en aquesta llengua.

104. Els compromisos de les parts anunciats en els paràgrafs 1 i 3 estan limitats per l'expressió «en la mesura que raonablement puguin». Aquesta estipulació no pretén substituir l'exercici de la facultat que atorguen a les parts els articles 2, paràgraf 2, i 3, paràgraf 1, d'ometre dels seus compromisos envers cada llengua concreta algunes de les disposicions de la part III de la Carta. Tanmateix, sí que intenta, efectivament, tenir en compte el fet que algunes de les mesures previstes tenen conseqüències importants en termes de mitjans financers, de personal o de formació. L'acceptació d'una disposició concreta envers una llengua determinada comporta necessàriament el compromís de proporcionar els recursos i adoptar les mesures administratives que calgui per fer-la efectiva. Nogensmenys, es reconeix que hi pot haver situacions en què l'aplicació total i il·limitada de la disposició en qüestió no seria, o encara no ho és, realista. L'estipulació «en la mesura que raonablement puguin» permet a les parts, dins el marc de l'aplicació de les disposicions pertinents, verificar en els casos individuals si aquestes circumstàncies existeixen.

105. Els termes del paràgraf 2, i especialment el compromís de les parts «a permetre i/o fomentar», es van adoptar per tal de tenir en compte els principis de l'autonomia local i regional. No impliquen que es doni menys importància a l'aplicació de les disposicions i els enunciats que contenen, que corresponen a les autoritats públiques més properes al ciutadà. D'una manera general, el CAHLR era conscient que l'aplicació de certes disposicions de la Carta és competència de les autoritats locals o regionals i pot comportar unes despeses substancials per a les autoritats corresponents. Les parts haurien de vetllar perquè l'aplicació de la Carta respectés el principi d'autonomia local tal com el defineix la Carta europea de l'autonomia local, especialment, en l'article 9, paràgraf 1, que estipula el següent: «Les entitats locals tenen dret, en el marc de la política econòmica nacional, a uns recursos propis suficients, dels quals puguin disposar lliurement en l'exercici de les seves competències.»

106. El paràgraf 2, apartat a, preveu l'ús de les llengües regionals o minoritàries «en el marc» de l'Administració regional o local. Aquesta formulació vol indicar que l'autoritat en qüestió pot utilitzar una llengua regional o minoritària com a llengua de treball, però no implica que la llengua regional o minoritària es pugui fer servir en les relacions amb el Govern central.

Article 11. Mitjans de comunicació

107. El lloc i el temps de què les llengües regionals o minoritàries poden disposar en els mitjans de comunicació és un aspecte fonamental per a la seva salvaguarda. Actualment, una llengua no té possibilitats de mantenir la seva influència si no pot accedir a les noves formes de comunicació de massa. El desenvolupament d'aquestes en l'àmbit mundial i l'evolució de la tecnologia condueixen a debilitar el pes cultural de les llengües menys esteses. Efectivament, per als grans mitjans de comunicació, i en especial la televisió, l'efecte de la dimensió de l'audiència és, en general, decisiu. Però les llengües regionals o minoritàries corresponen a un mercat cultural reduït. Malgrat les

noves possibilitats que els ofereixen els progressos de la tecnologia de la radiodifusió, és ben cert que, per disposar d'un accés mínim als mitjans de comunicació, les llengües regionals o minoritàries necessiten un suport públic. Però el sector dels mitjans de comunicació és un àmbit en què la intervenció pública és limitada i les formes d'intervenció a través de la reglamentació són poc eficaces. Les autoritats públiques actuen en aquest àmbit essencialment en forma d'encoratjament i proporcionant ajudes. Per tal de garantir que aquest encoratjament i aquestes ajudes es proporcionin a favor de les llengües regionals o minoritàries, la Carta demana als estats que adoptin compromisos en diferents nivells.

108. Les mesures que preveu aquest article són en benefici dels parlants de llengües regionals o minoritàries a l'interior de les zones geogràfiques respectives d'aquestes. Tanmateix, la redacció del paràgraf 1 en aquest sentit, que difereix de la formulació emprada en els altres articles, té en compte la naturalesa particular dels mitjans audiovisuals. Efectivament, encara que les mesures s'adoptin pel que fa a un territori determinat, els seus efectes es poden estendre molt més enllà. D'altra banda, no cal que les mesures s'adoptin dins el territori en qüestió, sempre que els que hi viuen se'n beneficiïn.

109. Es reconeix que les autoritats públiques, dins els diferents estats, exerceixen graus de control variables sobre els mitjans de comunicació. Per aquesta raó, en els paràgrafs 1 i 3 s'especifica que l'abast del seu compromís està determinat per l'abast de les seves competències, els seus poders o el seu paper legítim en aquest àmbit. A més, se subratlla que, a tots els països, el paper legítim de l'Estat en la definició del marc jurídic i de les condicions en virtut de les quals es poden assolir els objectius d'aquest article està limitat pel principi d'autonomia dels mitjans de comunicació.

110. El paràgraf 1 de l'article 11 fa una distinció entre els compromisos que es proposen a favor de les llengües regionals o minoritàries en l'àmbit de la ràdio i la televisió, segons que aquestes últimes tinguin una missió de servei públic o no. Una missió d'aquest tipus, que pot ser assumida per organismes de radiodifusió públics o privats, implica el subministrament d'una gamma molt àmplia de programes, que també tinguin en compte els gustos i els interessos minoritaris. En aquest context, l'Estat pot preveure (per exemple, mitjançant la llei o a les especificacions donades als radiodifusors) que s'ofereixin programes en llengües regionals o minoritàries. Aquest apartat tracta sobre aquesta situació. En canvi, als llocs on la radiodifusió està concebuda com una funció que depèn únicament del sector privat, l'Estat no pot fer altra cosa que fomentar i/o facilitar (apartats *b* i *c*). Només aquesta última situació s'aplica a la premsa escrita (apartat *e*). Si escau, el compromís acceptat per les parts comporta l'assignació de les freqüències necessàries per a les emissores que emetin en les llengües regionals o minoritàries.

111. Encara que el paper de l'Estat respecte dels mitjans de comunicació sigui molt petit, si més no conserva, principalment, el poder de garantir la llibertat de comunicació i d'adoptar mesures per eliminar els obstacles a aquesta llibertat. És per això que el paràgraf 2 no conté la mateixa disposició que el paràgraf 1 quant a l'abast de la competència de les autoritats públiques. El compromís de garantir

la llibertat de recepció no es refereix únicament als obstacles posats deliberadament a la recepció dels programes emesos des de països veïns, sinó també als obstacles passius derivats del fet que les autoritats competents no emprenguin cap acció per fer possible aquesta recepció.

112. En vista del fet que les emissions des d'un estat veí no poden ser sotmeses a les mateixes condicions legítimes que les produïdes al territori propi de la part en qüestió, la tercera frase d'aquest paràgraf introdueix una garantia redactada en els mateixos termes que l'article 10, paràgraf 2, del Conveni europeu de drets humans quant a la llibertat d'expressió. Tanmateix, cal indicar, pel que fa a la televisió, que per als estats signants del Conveni europeu sobre la televisió transfronterera les circumstàncies i condicions segons les quals les llibertats que garanteix l'article 11, paràgraf 2, de la Carta poden ser restringides són determinades per aquest conveni, i en particular pel principi de no restricció de la retransmissió, dins el seu territori, de serveis de programes de conformitat amb els termes del conveni sobre la televisió transfronterera. A més, les disposicions d'aquest paràgraf no afecten la necessitat de respectar els drets d'autor.

113. L'article 11, paràgraf 3, preveu la representació dels interessos dels parlants de llengües regionals o minoritàries dins els òrgans encarregats de garantir el pluralisme dels mitjans de comunicació. Estructures d'aquest tipus existeixen a la majoria de països europeus. L'expressió «o siguin presos en consideració» es va inserir per pal·liar la dificultat de determinar qui són els representants dels parlants d'aquestes llengües. Tanmateix, el CAHLR va considerar que és suficient que els grups lingüístics estiguin representats amb les mateixes condicions que altres categories de la població. Això es podria fer, per exemple, a través de les institucions representatives de les llengües regionals o minoritàries que preveu l'article 7, paràgraf 4, de la Carta.

Article 12. Activitats i serveis culturals

114. En aquest àmbit, com en el cas de l'article 11, només es convida els estats a comprometre's en la mesura que les autoritats públiques tinguin competències, poders o un paper legítim que els permetin intervenir efectivament. Tanmateix, com que les autoritats públiques tenen una influència real sobre les condicions d'utilització dels serveis culturals, la Carta els demana que vetllin perquè aquestes llengües regionals o minoritàries tinguin un lloc apropiat dins el funcionament d'aquests serveis.

115. D'acord amb els termes del paràgraf 1, apartat a, es demana als estats, d'una manera general, que promoguin les iniciatives corresponents a expressions culturals pròpies de les llengües regionals o minoritàries. Els mitjans per a aquesta ajuda són els emprats usualment per al foment de la cultura. L'expressió «els diferents mitjans d'accés a les obres [...]» cobreix, segons el tipus d'activitat en qüestió, la publicació, la producció, la presentació, la difusió, la transmissió, etc.

116. A causa de la seva base demogràfica generalment limitada, les llengües regionals o minoritàries no tenen les mateixes capacitats de producció cultural

que les llengües més esteses. Per tal de fomentar l'ús d'aquestes llengües i permetre, així mateix, als seus parlants accedir a un ampli patrimoni cultural, és necessari el recurs a la traducció, el doblatge, la postsincronització i la subtitulació (paràgraf 1, apartat *c*). Tanmateix, per evitar les barreres culturals cal un procés en ambdós sentits. Per tant, és essencial per a la viabilitat i la situació de les llengües regionals i minoritàries que les obres importants produïdes en aquestes llengües es posin en coneixement del gran públic. Aquest és el propòsit del paràgraf 1, apartat *b*.

117. Pel que fa al funcionament de les institucions culturals, és a dir, els organismes encarregats d'emprendre i fomentar activitats culturals de diverses formes, es demana als estats que vetllin perquè aquestes institucions atorguin en els seus programes un lloc suficient al coneixement i la pràctica de les llengües regionals o minoritàries, i també a les cultures corresponents (article 12, paràgraf 1, apartats *d*, *a* i *f*). La Carta no pot, evidentment, precisar les modalitats d'aquesta integració de les llengües regionals o minoritàries dins les activitats d'aquestes institucions, sinó que simplement subratlla que això s'ha de fer en una mesura apropiada. Atès que el paper dels estats en aquest àmbit és generalment d'orientació i de control, no se'ls demana que garanteixin ells mateixos l'assoliment d'aquest objectiu, sinó només que «vetllin» perquè es tinguin en compte.

118. La Carta també preveu la creació, per a cada llengua regional o minoritària, d'un organisme encarregat de recollir, rebre en dipòsit i presentar o publicar les obres produïdes en aquesta llengua (article 12, paràgraf 1, apartat *g*). Tenint en compte la feblesa de moltes de les llengües regionals o minoritàries, cal organitzar de manera sistemàtica aquestes tasques, i la forma d'organització d'un organisme d'aquesta mena es deixa a criteri dels estats. Amb vista a l'aplicació d'aquest apartat, potser cal que alguns estats adaptin les seves legislacions relatives al dipòsit legal i als arxius, per tal de permetre que l'organisme previst participi en la conservació de les obres realitzades en les llengües regionals o minoritàries.

119. L'aplicació de l'article 12, paràgraf 1, fa referència als territoris en què es parlen les llengües regionals o minoritàries, tot i que es reconeix que, a la pràctica, un nombre considerable d'aquestes disposicions tenen una incidència que va més enllà. Tanmateix, en vista de la naturalesa del foment de la cultura i per tenir en compte les necessitats que sorgeixen fora de les zones en què tradicionalment es parlen les llengües (en particular, com a conseqüència de la migració interior), l'article 12, paràgraf 2, introdueix unes disposicions que corresponen a les de l'article 8, paràgraf 2.

120. Tots els estats tenen una activitat de foment de la seva cultura nacional a l'estranger. Per tal d'oferir una imatge completa i fidel d'aquesta cultura, aquesta acció de foment també ha de deixar un lloc a les llengües i cultures regionals o minoritàries. Un compromís com aquest, que preveu l'article 12, paràgraf 3, constitueix una forma d'aplicació del principi de reconeixement de les llengües regionals o minoritàries tal com estableix l'article 7, paràgraf 1, apartat *a*, de la part II de la Carta.

Article 13. Vida econòmica i social

121. En els sistemes econòmics i socials que caracteritzen els països del Consell d'Europa, la interferència dels poders públics en la vida econòmica i social es redueix, majoritàriament, a una funció legislativa i de regulació. En aquestes condicions, les possibilitats que tenen les autoritats públiques d'intervenir per assegurar un lloc apropiat a les llengües regionals o minoritàries en aquests sectors són limitades. Tanmateix, la Carta preveu un cert nombre de mesures en aquest àmbit, ja que procura, d'una banda, eliminar les mesures de prohibició i dissuasió preses contra l'ús d'aquestes llengües en la vida econòmica i social, i, d'altra banda, proposa un cert nombre de mesures positives.

122. Les disposicions del paràgraf 13, apartat 1, constitueixen una concreció del principi de no-discriminació. Per aquest motiu, es poden aplicar en el conjunt del territori dels estats contractants, i no tan sols a les zones d'aquests territoris on es parlen llengües regionals o minoritàries.

123. En l'article 13, paràgraf 2, la Carta enumera diverses mesures concretes de suport a les llengües regionals o minoritàries en aquest àmbit. Per raons pràctiques, aquestes mesures es limiten als territoris on es parlen aquestes llengües. Pel que fa a l'expressió «i quan sigui raonablement possible», convé referir-se a les explicacions que es donen en l'article 10 de més amunt (vegeu el paràgraf 104). Finalment, el compromís de les parts no va més enllà de l'àmbit de competència de les autoritats públiques; una disposició que, tanmateix, només es rellevant per a l'apartat c.

Article 14. Intercanvis transfronterers

124. Aquest article amplia i desenvolupa la idea exposada en l'article 7, paràgraf 1, apartat i. Per tant, farem referència a les explicacions que es donen més amunt (vegeu els paràgrafs 69-70).

125. En molts àmbits, la cooperació transfronterera es desenvolupa entre regions veïnes d'estats diferents. S'ha observat que en alguns casos aquesta situació encara es pot percebre com un problema per a la integritat territorial. Tanmateix, en la situació actual d'apropament entre els estats europeus, proporciona justament una oportunitat perquè els estats en qüestió puguin disposar d'un «fet cultural» que reforça la seva comprensió recíproca. El Consell d'Europa ha dedicat un conveni marc a la cooperació transfronterera en els àmbits local i regional. Si ja és desitjable, d'una manera general, que aquesta cooperació s'intensifiqui, l'apartat b subratlla que encara ho és més si una mateixa llengua regional es parla a tots dos costats de la frontera.

126. La cooperació prevista es pot estendre a àmbits com ara l'agermanament d'escoles, l'intercanvi de docents, el reconeixement recíproc de diplomes i qualificacions, l'organització conjunta d'activitats culturals, el desenvolupament de la circulació de béns culturals (llibres, pel·lícules, exposicions, etc.) i l'activitat transfronterera dels animadors culturals (companyies de teatre, conferenciant, etc.). En determinades circumstàncies, també pot constituir un mitjà útil (i menys car) d'aplicació d'altres compromisos subscrits en el marc de

la Carta: per exemple, quant a la posada a disposició de formes d'ensenyament superior de conformitat amb l'article 8, paràgraf 1, apartat e, un acord bilateral podria preveure que els estudiants interessats poguessin assistir a establiments apropiats situats en un estat veí.

Part IV. Aplicació de la Carta

Articles 15-17

127. Per tal de permetre un seguiment de l'aplicació de la Carta, tant per part del Consell d'Europa com per part dels seus membres i del públic en general, la Carta ha adoptat un sistema d'informes periòdics redactats per les parts sobre les mesures empreses per a l'execució de la Carta. La Carta preveu que aquest informe ha de ser triennal, però el primer, l'objectiu del qual és descriure la situació de les llengües regionals o minoritàries en el moment de l'entrada en vigor de la Carta per a cada estat, s'ha de presentar dins un termini d'un any a partir d'aquesta data.

128. Per garantir l'eficàcia d'aquest seguiment de l'aplicació de la Carta, aquesta preveu la creació d'un Comitè d'Experts encarregat d'examinar els informes presentats per les diferents parts. A aquest Comitè d'Experts, també hi poden acudir organismes o associacions per proporcionar-li informació complementària o exposar-li situacions concretes relacionades amb l'aplicació de la Carta, i especialment de la part III (article 16, paràgraf 2). Només els organismes establerts legalment dins una de les parts poden acudir al Comitè d'Experts per a qüestions referents a aquella part. Així es vol evitar que agrupacions que tenen la seu fora de la part implicada per l'aplicació de la Carta puguin utilitzar el sistema de seguiment que preveu aquesta per suscitar discòrdia en les parts.

129. Convé subratllar que no es tracta d'un procediment de reclamació quasi judicial. El Comitè d'Experts s'encarrega únicament del seguiment de l'aplicació de la Carta i de recollir informació amb aquesta finalitat. Els organismes a què es refereix l'article 16 no li poden demanar que faci un paper d'instància d'apel·lació més o menys judicial.

130. El Comitè d'Experts té la facultat de verificar tota la informació rebuda dels estats corresponents, i els pot demanar explicacions o ampliar la informació segons calgui per a la realització de les seves investigacions. Els resultats es comuniquen al Comitè de Ministres, juntament amb les observacions dels estats corresponents, quan es fa la presentació dels informes dels experts. Malgrat que podria semblar que, en bé de la transparència, aquests informes s'haurien de fer públics automàticament, es va considerar que, atès que podien comportar unes propostes de recomanacions que el Comitè de Ministres podia haver d'adreçar a un o diversos estats, aquest hauria de tenir cura d'avaluar cas per cas en quina mesura convindria publicar-los.

131. El Comitè d'Experts s'ha de compondre d'un nombre de membres igual al nombre d'estats que hagin subscrit la Carta. Han de ser persones reconegudes per la seva capacitat en l'àmbit de les llengües regionals o minoritàries. A més,

en posar l'accent sobre la característica intrínsecament personal de la «més alta integritat », la Carta indica que els experts nomenats per formar part del comitè han d'actuar, en el compliment de la seva tasca, d'una manera independent, i no sotmesos a les instruccions dels governs corresponents.

132. Aquest mecanisme de seguiment de l'aplicació de la Carta per un Comitè d'Experts permet disposar d'una informació objectiva sobre la situació de les llengües regionals o minoritàries dins el respecte més complet de les responsabilitats pròpies dels estats.

Part V. Disposicions finals

133. Les disposicions finals contingudes en els articles 18-23 es basen en el model de clàusules finals aplicables als convenis i acords signats en el si del Consell d'Europa.

134. Es va decidir no incloure, entre aquestes disposicions finals, una clàusula territorial que permetés als estats excloure una part del seu territori de l'àmbit d'aplicació de la Carta. En efecte, hi ha una característica intrínseca d'aquesta Carta que es refereix especialment a territoris concrets, que són aquells en què es parlen llengües regionals o minoritàries. A més, els estats contractants ja tenen el dret, en virtut de l'article 3, paràgraf 1, de precisar a quines llengües regionals o minoritàries s'han d'aplicar els seus compromisos detallats.

135. En virtut de l'article 21, les parts tenen el dret de formular reserves únicament a propòsit dels paràgrafs 2-5 de l'article 7 de la Carta. El CAHLR va considerar que els estats contractants no havien de tenir la facultat de formular reserves a l'article 7, paràgraf 1, ja que aquest paràgraf comporta objectius i principis. Quant a la part III, va considerar que, dins un text que ja oferia a les parts una elecció tan àmplia pel que fa als compromisos adoptats, les reserves no serien apropiades.

136. Tenint en compte la importància de la qüestió objecte de la Carta per a nombrosos estats que no són, o no ho són encara, membres del Consell d'Europa, es va decidir que la Carta seria un conveni obert, al qual podrien ser convidats a adherir-se estats que no n'eren membres (article 20).